

Presentació

Margarida Cambra i Miquel Llobera *

La finalitat d'aquesta monografia sobre un tema tan ampli com l'ensenyament-aprenentatge de les Llengües Estrangeres (LE) i la formació del professorat corresponent no pot ser d'exhaurir qualsevol de les múltiples qüestions que es plantegen, sinó de contribuir modestament a la reflexió i a la recerca en aquest àmbit. Hem demanat a diferents professors, formadors i investigadors del camp de la didàctica de les llengües estrangeres de tractar d'alguns aspectes sobre els quals han treballat específicament i que, en conjunt, ens semblen essencials i/o d'actualitat.

Recordem breument la situació actual de l'aprenentatge de LE a Catalunya i també arreu, particularment a la resta d'Europa. D'una banda, assistim a un reconeixement públic i multinacional de la necessitat de les LE com a eina educativa i instrument de comunicació entre els homes. Això es tradueix en uns esforços concrets per part de la Comunitat Europea, en programes com ara Lingua que es concreten en coordinació de grups de treball, accions de formació, etc; al nostre país, en decisions institucionals com l'ampliació del nombre d'Escoles Oficials d'Idiomes, la creació de Centres de Recursos de Llengües Estrangeres i de Centres d'Autoaprenentatge i, en el marc de la reforma educativa, la implantació de l'inici de l'aprenentatge de llengües a 8 anys.

D'una altra banda, a la persistent insuficiència del sistema quant a l'ensenyament de les LE a l'escola (amb la subsegüent proliferació

* Margarida Cambra i Giné és Professora Titular del Departament de Didàctica de la Llengua i la Literatura, a l'Escola de Formació del Professorat de la Universitat de Barcelona. Ha participat com a especialista de l'àrea de francès en l'elaboració dels dissenys curriculars del cicle superior d'E.G.B., del cicle 12/16 anys, i de la nova ordenació de la primària. Investigació actual: el discurs a la classe de llengua estrangera a primària.

* Miquel Llobera i Cànaves és Catedràtic del Departament de Didàctica de la Llengua i la Literatura, a l'Escola de Formació del Professorat de la Universitat de Barcelona, Director de l'Escola d'Idiomes Moderns i del Master de Formació de Professors de Llengües Estrangeres. Autor de materials didàctics i articles sobre l'ensenyament de llengües. Actualment està interessat en el discurs a la classe de LE.

d'ofertes privades fora del temps escolar) s'afegeix la reducció de les finalitats de l'aprenentatge de les LE en un únic objectiu utilitari, determinat per necessitats sòcio-econòmiques mal establertes. La pregunta "Per què aprendre les LE a l'escola?" continua essent pertinent. No es pot respondre formulant un sol objectiu, sinó amb un conjunt complex però coherent de finalitats educatives.

Per aquestes raons, la perspectiva plurilingüe i els objectius essencialment educatius ens semblen unes opcions fonamentals que constitueixen el fons del debat actual i que corren el perill imminent d'ésser bandejades. Són qüestions que recorren més o menys explícitament aquesta monografia.

Mentre a Europa alguns consoliden la supremacia d'unes llengües en detriment de les altres, les comunitats lingüístiques minoritàries es pregunten com continuar mantenint el dret a existir, i d'altres països, com alguns del continent africà, cerquen solucions a la comunicació entre ciutadans que parlen una multitud de llengües dins de cada estat. El que es qüestiona és l'estatus de cadascuna de les llengües i el lloc que ha de tenir en el mapa del món.

A Catalunya, avui, sembla que anem substituint, a l'escola, un monolingüisme basat en el francès per un altre d'articulat sobre l'anglès i continuem infravalorant la importància que les LE han de tenir a l'escola. El nostre país, avesat a aquesta problemàtica per les lliçons de la pròpia història, hauria de poder trobar el just equilibri entre les llengües i cultures minoritàries i les de màxima difusió.

Cal assenyalar que hem limitat l'abast d'aquesta monografia a les llengües anglesa i francesa perquè són aquelles llengües que, dins del sistema educatiu actual, tenen presència efectiva, però és una situació que lamentem profundament. Creiem que les institucions educatives haurien de fer un esforç important per ampliar l'oferta real de llengües a l'escola si volem participar en la construcció d'una Europa multilingüe. Una excepció, però: el fet de posar a l'abast del públic i dels estudiants de Secundària una xarxa d'una seixantena d'escoles amb caràcter públic com són les Escoles Oficials d'Idiomes, amb una oferta de 5 a 12 llengües, és una iniciativa única que cal valorar en el context de l'Estat espanyol.

Dos eixos vertebreren el conjunt d'articles que proposem: d'una banda, la situació específica de l'aprenentatge de la LE en el context bilingüe de Catalunya, on la LE és, com a mínim, una tercera llengua (L3), i, d'una altra, la dimensió discursiva del model de llengua a ensenyar/aprendre, així com els aspectes de la formació del professorat que se'n deriven.

Els articles de Pendanx, Garabédian i Nussbaum s'ocupen d'aquesta contextualització de la qüestió.

M. Pendanx analitza les relacions entre l'ensenyament/aprenentatge de les llengües primera (L1) i segona (L2) a Catalunya i la LE i llur influència recíproca des d'una perspectiva positiva, és a dir com a eina facilitadora de l'aprenentatge. Esbossa el concepte de consciència lingüística com a procediment de conceptualització, per part dels aprenents, del funcionament de la L.E. en relació amb llur interllengua i les llengües que coneixen, incloent-hi una reflexió sobre aquestes. Finalment, perfila les qüestions d'una posada en pràctica.

El text de M. Garabédian analitza els problemes tant de política educativa com de política lingüística que plantegen les decisions d'alguns Estats europeus sobre l'inici de l'ensenyament/aprenentatge de les LE, avançant-lo a 8, 9 o 10 anys. Malgrat que l'autora no esmenta la situació del nostre país, on les decisions preses pel Ministeri d'Educació i Ciència ja es van traduint en unes propostes curriculars concretes, les seves reflexions ens semblen pertinents a l'hora d'encetar a casa nostra l'ensenyament dit "precoç" de les LE.

En relació amb el segon eix, es tracta de l'adquisició d'una competència comunicativa, que integra la competència lingüística i la competència sòcio-cultural. Cal destacar les aportacions teòriques de diverses disciplines (la pragmàtica, la sociologia interaccional, l'etnografia de la comunicació, etc) que han obert una nova perspectiva de la llengua considerada dins el seu context social, com ho comenta reiteradament Cl. Kramersch en l'entrevista que encapçala els altres textos. Així s'articulen les aportacions de l'anàlisi del discurs: la natura de les regles sòcio-lingüístiques que regeixen la nostra tria a l'hora de parlar i d'interpretar els altres (en funció dels pressupòsits socials i culturals), amb les de les descripcions més formals de la llengua que fonamenten l'ensenyament de la gramàtica (molt més complex que una simple morfologia d'ús escolar).

El treball de L. Nussbaum és un exemple d'aplicació de l'estudi de les interaccions socials al camp de la didàctica de la LE, concretament, en aquest cas, l'anàlisi dels canvis de llengua d'un grup de professors en formació. És un bon exponent de la quantitat de matisos que genera la situació de llengües en contacte, sia en contextos educatius, sia en contextos socials més generals.

L'article de M. Llobera planteja la necessitat de reconsiderar l'aportació educativa de l'ensenyament/aprenentatge de les LE i centra l'atenció en un aspecte específic: el valor educatiu del fet de desenvolupar una percepció més clara del discurs oral, tant en LE com en

L1 o L2, i les conseqüències que té aquesta perspectiva per a la formació del professorat.

Així, doncs, l'aportació de Widdowson tracta de les conseqüències d'aquestes perspectives en l'àmbit de la formació. Si els professors han d'ensenyar una llengua per a la comunicació, cal concebre un nou model de desenvolupament professional d'aquests. L'autor planteja la necessitat de pensar críticament, i qüestiona el concepte de "teacher training" reduït a prescriure la manipulació d'un conjunt de tècniques. Hi oposa el concepte d'una "educació" del professorat, on les tècniques no siguin finalitat en si, sinó maneres de fer operatives unes idees subjectes a modificacions; en una paraula, establir una relació reflexiva entre teoria i pràctica, per tal d'evitar tota aproximació prescriptiva, i per tant simplista, de la complexitat de l'ensenyament/aprenentatge de les LE.